بهروز آگاه:
در دنیا خیلی از جاها پسته ما را نمی‌شناسند. اگر ما مشکل تولید داریم و در زمین بد، آب کم و شور می‌خواهیم تولید کنیم و با دنیا هم رقابت کنیم، این مشکل ماست نه مشکل صادرات. پسته ما یک مزیت‌هایی دارد، اگر شما می‌خواهید یک کالای خاص و با قیمت بالای ۱۰ دلار بفروشید باید خاص هم تولید، برداشت و سورت کنید.

در پنل تخصصی روز اول گردهمایی فعالین صنعت پسته ایران بررسی شد

آینده تولید و تجارت جهانی پسته

نشست تخصصی چشم‌انداز بلندمدت تولید و تجارت جهانی پسته به مدیریت فرهاد آگاه، عضو هیئت مدیره انجمن پسته ایران در روز اول گردهمایی فعالین پسته ایران برگزار شد در این نشست سیدمحمود ابطحی رئیس فعلی هیئت امنا، بهروز آگاه عضو هیئت امنا، مرتضی کارگر عضو انجمن، امیرعلی عسگراولادی عضو انجمن و امیراعتصام ادیب عضو هیئت امنای انجمن حضور داشتند.

در ابتدای این نشست تخصصی، سید محمود ابطحی گزارشی در رابطه با مقایسه سرعت رشد عرضه و تقاضای پسته در جهان ارائه‌داد. وی بازار پسته را بازاری فعال دانست و مدعی شد که در بازار پسته به هرمیزان پسته عرضه شود، تقاضا وجوددارد و همواره خریدار و فروشنده به‌راحتی دردسترس هم هستند. وی بازار پسته را بازار رقابت کامل نامید و افزود: «پسته ما در یک بازار رقابتی معامله می‌شود. در این بازار رقابتی عرضه و تقاضا تعیین کننده قیمت هستند و قیمت روی تولید، عرضه و تقاضا اثرگذار است.» ابطحی عدم ثبات در نرخ ارز و بالتبع آن نوسان قیمت ریالی پسته را موثر در تصمیم‌گیری برای آینده دانست و آینده این صنعت را نامعلوم خواند. وی عواملی مانند ذات خود پسته به‌عنوان یک آجیل پرطرفدار، هزینه‌های آماده مصرف‌شدن پسته، قیمت کالاهای جانشین مانند گردو و بادام، حضور پسته آمریکا در بازار به‌عنوان رقیب قدرتمند پسته ایران و انتظار قیمت آینده را از عوامل موثر بر قیمت پسته دانست. وی به ثبات و دامنه نوسان کم قیمت جهانی پسته در میان مدت و کوتاه مدت اشاره نمود و سپس گفت:«آمادسازی و بسته‌بندی پسته متناسب با میل و ذائقه مصرف کننده در کشور انجام می‌شود و همچنین اعمال تعرفه سنگین بر پسته بسته‌بندی شده از موانع صادرات پسته بسته‌بندی شده‌است.»

در ادامه نشست، بهروز آگاه میزان تولید و برداشت پسته در دنیا را اینگونه تشریح نمود: «اسپانیا مدعی تولید حدود ۲۰ هزار تن پسته طی چهار، پنج سال آینده است. آمار تولید پسته ترکیه متأسفانه کمی ساختگی است؛ اما با توجه به باغریزی زیادی که صورت گرفته روبه رشد است؛ در قدیم باغاتشان دیم بود و برداشت در هکتارشان کم بود، ولی الان با توجه به آب زیادی که ترکیه دارد و تحقیقات علمی که بر روی پسته انجام می‌دهند مطمئناً در آینده ۲۵۰ ،۲۰۰ هزار تن پسته خواهندداشت. طبق آمار مربوط به حدود یکسال و نیم قبل در بهترین حالت، مصرف پسته دنیا ۶۰۰ هزار تن بوده‌است؛ با توجه به اینکه باغات پسته جوان آمریکا حدود چهار، پنج سال آینده به محصول اقتصادی می‌رسند و طبق آمار مناطق پسته‌خیز ایران، همچنین آینده پسته اسپانیا، ترکیه و سوریه، اگر سرما و حوادث غیرمترقبه رخ ندهد، حداقل میزان تولید برای سال آینده حدود یک میلیون تن پیش‌بینی می‌شود. لازم به ذکر است که میزان مصرف پسته در دنیا با توجه به مسائل اقتصادی به سمت ۵۰۰ هزارتن کاهش پیدا خواهدکرد.»

بهروز آگاه خاطرنشان کرد در صورتی که سیاست‌های ارزی و دولت در بازار اختلال ایجاد نکند، کشاورز و تاجر ایرانی، به‌واسطه طعم و مزه پسته ایران، به‌راحتی پسته خود را به‌فروش می‌رساند.

آگاه در ادامه سخنان خود از میزان صادرات غیرنفتی کشور گزارش داد: «صادرات غیرنفتی ایران در سال ۱۴۰۰، حدود ۵۰ میلیارد دلار بوده‌است که از این میزان کمتر از ۷ درصد سهم بخش کشاورزی، معادل حدود ۳ میلیارد دلار، می‌باشد. ۲۰ درصد جمعیت ایران به‌طور مستقیم و ۴۰ درصد به‌صورت غیرمستقیم از این ۳ میلیارد ارتزاق می‌کنند که معادل ۵۰ میلیون نفر از جمعیت ایران است. هر عقل سلیمی به‌واسطه پنجاه میلیون نفر از جمعیتی که با این مبلغ سر و کار دارند، اجازه می‌دهد که این ۳ میلیارد را هر جور که می‌خواهند ببرند و بیاورند، ولی متأسفانه همان‌طوری که با پتروشیمی‌های رانتی و با فولاد و صنایع دیگر برخورد می‌شود با صنعت پسته هم که دائم دستخوش تحولات جوی، سرمازدگی، گرمازدگی، طوفان‌زدگی و دولت‌زدگی است برخورد می‌شود. تنها راه نجات ما این است که نرخ ارز با نرخ تورم معادل شود، به‌نحوی‌که هر چقدر تورم داریم به همان نسبت هم نرخ ارز بالا برود تا بتوانیم در بازارهای جهانی رقابت کنیم و اولین کسی باقی بمانیم که پسته‌اش را می‌فروشد.»

این باغدار در رابطه با مسئله بحران آب، سوءمدیریت وزارت نیرو را عامل اصلی و مهم برشمرد وی در تائید سخنان ابطحی سیاست‌های ارزی را موثر بر بازار پسته دانست. وی همچنین، بازارهای چین، هند، روسیه و کشورهای مشترک‌المنافع را برای پسته ایران جزو مقاصد صادراتی باپتانسیل بالا معرفی نمود و صادرات به اروپا را علی‌رغم حساسیت این بازار بر روی افلاتوکسین و باقیمانده سموم از طریق مدیریت باغی مناسب امکان‌پذیر دانست. سپس مرتضی کارگر نسبت به روند تولید و تقاضا و قیمت پسته در آینده اظهار خوش‌بینی نمود و گفت: «در دنیا خیلی از جاها پسته ما را نمی‌شناسند. اگر ما مشکل تولید داریم و در زمین بد، آب کم و شور می‌خواهیم تولید کنیم و با دنیا هم رقابت کنیم، این مشکل ماست نه مشکل صادرات. پسته ما یک مزیت‌هایی دارد، اگر شما می‌خواهید یک کالای خاص و با قیمت بالای ۱۰ دلار بفروشید باید خاص هم تولید، برداشت و سورت کنید.»

کارگر ضمن واکنش به نظر آقای ابطحی در رابطه با بازار پسته افزود: «برخلاف فرمایشات آقای ابطحی، به‌نظرمن اگر بازار دست تعداد محدودی شرکت بزرگ باشد که سهم عمده پسته ایران دستشان است، اقتصاد سالمی را خواهیم دید. باغ‌های ما خرد شده، تجارت ما خرد شده، با خردشدن تجارت و باغات سرنوشتمان همین است؛ نه می‌توانیم افلاتوکسین را کنترل کنیم و نه می توانیم باقیمانده سموم را درست کنیم. در تجارت هم وضعیت به همین شکل است. اقتصاد سالم اقتصادی است که دستوری در آن نباشد.»

مرتضی کارگر پسته را سرمایه ملی و متعلق به آحاد جامعه معرفی کرد و در رابطه با پتانسیل بازار چین و هند نکاتی را مطرح نمود. وی این امیدواری را در بازار مغز پسته داد که آمریکایی‌ها هیچ‌گاه بازار مغز تنقلاتی پسته را از ما نخواهند گرفت و از هند به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان مغز پسته نام برد. عسگر اولادی تقاضا، پتانسیل تقاضا و روند رشد قیمت پسته در دنیا را تشریح نمود و اظهارداشت: «۲۰ سال قبل قیمت پسته روی ۳ دلار بود؛ ده سال پیش، قیمت پسته ایران حدود ۶ تا ۷ دلار بود و درحال حاضر هم قیمت پسته حدود ۸ دلار است. اگر بخواهیم با همین رشد، ده سال دیگر را نگاه کنیم این احتمال وجوددارد که قیمت پسته به ۱۰ دلار برسد؛ چرا؟ برای اینکه با وجود رکود اقتصادی و تمام اتفاقاتی که افتاده میزان مصرف جهانی رو به افزایش است. طبق آمار ۱۰ سال گذشته، شیب منحنی مصرف پسته در دنیا رو به افزایش است. همان‌طور که بازارهای جدید در حال پیش آمدن هستند، بازارهای فعلی نیز در حال مصرف بیشتر پسته هستند. ممکن است یکی، دو سال آینده این روند توقف کند، ولی درنهایت در ۱۰ سال آینده مصرف جهانی پسته افزایش پیداخواهدکرد.»

وی اضافه کرد: «درحال حاضر که قیمت پسته ۸ دلار است، باغدار حاضر نمی‌شود با این قیمت پسته بفروشد. پسته ایران دچار تورم وحشتناکی شده‌است؛ تقصیر باغدار، کشاورز، تاجر و صادرکننده نیست، کشور دچار تورم وحشتناکی است و قیمت کالا در ایران بر مبنای دلار ۴۰ هزار تومانی نیست. تورم در کشور ما فراتر از قیمت دلار، سکه و غیره است و خودمان انتخاب کردیم که این تورم را داشته باشیم» عسگراولادی عدم توسعه کشت و تولید پسته را از دیگر مشکلات صنعت پسته و عامل عقب افتادگی این صنعت در دنیا برشمرد. وی کم آبی و مسائل و معضلات خاکی را عامل از تولید خارج شدن باغات عنوان نمود و سود پسته را در حجم زیاد فروختن پسته دانست، نه گران فروشی. وی در رابطه با آینده پسته ایران ضمن ابراز

ابطحی:

طی ۱۰ ،۱۵ سال مقدار صادرات پسته ایران به اروپا به ۹۰ هزار تن رسید. دلیل این افزایش مشابه وضعیت حال حاضر ما بود که قیمت ریالی پسته دچار نوسان ولی قیمت ارزی آن تقریباً ثابت بود. این نوسان باعث‌شد که توزیع کننده اروپایی سود قابل توجهی کسب کند.

نامیدی، خاطرنشان کرد که صنعت پسته ایران از بین نمی‌رود. او همچنین خردەمالکی را عامل مهم دیگر در تولید پسته دانست.

عسگراولادی آینده پسته ایران را در بازار کشورهای همسایه موفق برشمرد و نود درصد بازار چین، هند و اروپا را در نهایت ازدست رفته دانست. او همچنین تغییر پیوند درختان پسته به احمدآقایی و اکبری را برای صادرات و حفظ بازارهای خاص مثل هند و پاکستان توصیه نمود و آینده خوبی برای این دو رقم پسته تصویر کرد.

در ادامه نشست ،امیراعتصام ادیب روند تولید پسته ایران و جهان را رو به رشد معرفی کرد و آماری از افزایش سطح زیرکشت و سرانه مصرف در دنیا ارائه نمود.

ادیب معضلات و مشکلات پسته، علاوه بر تغییر اقلیم، مسائل و سیاست‌های داخلی عنوان کرد و اعلام داشت که بیشترین ضربه را صنعت پسته از داخل می‌خورد و افزود: «تورم داخلی باعث می‌شود که پسته را گران تولید کنیم. سیاست‌های صادراتی سختگیرانه باعث می‌شود سخت آن را صادر کنیم و مجموع این عوامل باعث می‌شود که یک تولید کننده در ایران خیلی تحت فشار قرار بگیرد.»

وی تلاش برای تولید با بهره‌وری بالا را عامل افزایش توان رقابتی پسته ایران در مقایسه رقیب جهانی دانست. همچنین ادیب در رابطه با عرضه و قیمت پسته در بازار آمریکا توضیح داد: «آمریکایی‌ها بین قیمت باغدارشان و قیمت صادراتشان طبق آنچه اعلام کرده‌اند به‌طور متوسط یک اختلاف ۳۵ تا ۴۰ درصدی را در بازه‌های ده ساله دارند و وقتی از حدود ۴، ۵ سال پیش باقیمانده انبار ۵۰ هزار تنی را به حدود ۲۰۰ هزار تن می‌رسانند، یعنی تمایل به کاهش قیمت از طریق عرضه بیشتر ندارند. در مجموع، قیمت پسته وابسته به خیلی از عوامل است، اما روند طولانی مدت و دهساله آن نمی‌تواند خیلی افزایشی باشد. قیمت‌های ۱۲ دلار و ۱۵ دلار برای پسته غیرمنطقی است، البته پسته با قیمت ۵،۴ دلار هم غیرمنطقی است، ولی چون توان رقابتی رقیب ما بالا است و بازاریابی قدرتمندی دارد می‌تواند به‌راحتی با ما برسر قیمت درگیر شود و سود خوبی که دارد را کاهش دهد. بنابراین، کشاورز ما به‌خاطر تورم داخلی و بهره‌وری پایین در تولید به مشکل برمی‌خورد.»

امیراعتصام ادیب قابلیت برشته شدن خوب، روغن خوب و رنگ سبز و طعم عالی را بعد از پارامتر قیمت از مزایای پسته ایران برشمرد.

در ادامه، فرهاد آگاه در راستای سوال از سیدمحمودابطحی اظهار داشت: «مطابق آمار شورای جهانی خشکبار (INC) برای اولین بار در سال ۱۳۹۹ ارزش عرضه جهانی پسته از بادام و همه مغزجات درختی دیگر پیشی گرفت. با توجه به رشد سریع تولید جهانی پسته احتمالاً این روند ادامه‌دار باشد. طبق آمار INC رکورد جهانی پسته حدود یک میلیون تن در سال بوده که در سال ۱۳۹۹ معادل ۵۰۰ هزار تن مغز پسته است. این درحالی است که تولید جهانی مغز بادام بیش از سه برابر تولید پسته و حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار تن است. چه تفاوت‌هایی بین پسته و بادام می‌بینید که می‌توانید مقایسه مصرف این دو محصول را تحت الشعاع قراردهد؟ یک آمار دیگری هم وجوددارد که مصرف پسته در داخل آمریکا با حدود ۳۳۰ میلیون نفر جمعیت و البته پرمصرف‌ترین ملت دنیا، یعنی بیشترین سرانه مصرف نسبت به درآمد در دنیا، به نزدیک ۲۰۰ هزار تن در سال رسیده‌است. آیا می‌شود با اتکا به این عدد راجع به پتانسیل رشد مصرف جهانی پسته خوش‌بین بود؟»

ابطحی در پاسخ بیان داشت: «آمارهایی که آقای آگاه از INC می‌دهند، قطعاً درست است. اما من از زاویه دیگری که نگاه می‌کنم ممکن است بدبینانه باشد، ولی از روی واقعیت باید بگویم به‌نظرمن گردو، بادام و فندق کالاهای جایگزین پسته نیستند، زیرا هر کدام مصارف خاص خودشان را دارند و مصرف صنعتی دارند.»

او افزود: «محصولی که به پسته نزدیک است، بادام هندی است که حدود ۲۵ تا ۳۰ سال پیش مقدار تولید ۲۰ تا ۲۵ هزار تن بادام هندی وجودداشت و قیمت آن هم ۱۵ برابر پسته بود. آن‌زمان سطح زیرکشت در حدود ۲۰ تا ۳۰ هزار هکتار بود. چندی بعد ویتنام ۳۰۰ هزار هکتار بادام هندی کاشت. امروز که اینجا هستیم قیمت بادام هندی به قیمت پسته رسیده‌است.»

در ادامه ابطحی اظهار داشت که پسته ایران حدود ۱۰۰ سال است که صادر می‌شود در شروع صادرات، حدود چهار پنجم به روسیه و یک پنجم به هند صادر می‌شد. بعد از انقلاب بلشویکی روسیه در سال ۱۹۱۷، پسته ایران به بازار آمریکا صادر شد. در آن‌زمان حجم صادرات حدود ۱۰ تا ۱۵ هزار تن بود که این وضعیت تا انقلاب ایران ادامه پیدا کرد. بعد از انقلاب آمریکایی‌ها طبعاً دیگر مشتری ما نبودند و طولی هم نکشید با ادعای دامپینگ بر روی پسته ما تعرفه گذاشتند و تقریباً ورود پسته به آمریکا ممنوع شد. بعد از آن، پسته ایران به اروپا رفت و آن‌زمان ما سالانه هزار تن پسته به اروپا صادر می‌کردیم.»

ابطحی ضمن اشاره به دلایل افزایش صادرات پسته به اروپا گفت: «طی ۱۵،۱۰ سال مقدار صادرات پسته ایران به اروپا به ۹۰ هزار تن رسید. دلیل این افزایش مشابه وضعیت حال حاضر ما بود که قیمت ریالی پسته دچار نوسان ولی قیمت ارزی آن تقریباً ثابت بود. این نوسان باعث‌شد که توزیع کننده اروپایی سود قابل توجهی کسب کند. در واقع، خود قیمت، بازار را هدایت کرد و از هزار تن به ۹۰ هزار تن صادرات به اروپا رسیدیم.»

این فعال بازار پسته تصریح کرد: «هروقت در توزیع، سود مغازه‌دار زیاد شود شک نکنید که هرچه بخواهید مصرف افزایش پیدا می‌کند.»

در ادامه، کارگر در واکنش به اظهارات ابطحی مطرح کرد: «مسائل اقتصادی که آقای ابطحی می‌گویند کاملاً درست است. اما در دنیای امروز که کالا به‌صورت اینترنتی به‌فروش می‌رود، همه توزیع‌کنندگان دارند حذف می‌شوند. برندهایی که در اروپا یا هرجای دنیا بودند دو برابر سود می‌کردند، اما امروز سوپرمارکت‌ها تناژ بالا می‌خرند، یعنی جهت سود به سمت زیاد فروختن است. درست است که پسته ایران گران‌تر شده، ولی دست مصرف‌کننده ارزان‌تر می‌رسد که این باعث می‌شود مصرف بالا برود.»

سپس، بهروز آگاه به باغداران توصیه کرد و گفت: «کشاورزان عزیز علی‌رغم اذیت‌های وزارت نیرو سعی کنند برداشت‌ها را در هکتار بالا ببرند. ما کشاورزان نمونه‌ای در منطقه نوق رفسنجان داریم، مانند آقای بهروز زینلی که باغات احمدآقایی او عملکرد بالایی دارند. چنانچه وزارت نیرو او را اذیت نکند و بتواند آب بخرد بدون تردید بهترین کشاورز می‌شود. توصیه می‌کنم به هر کشاورزی که می‌خواهد پایدار بماند، چه خرده مالک و چه عمده مالک، هرچه می‌تواند آب بخرد. نهایتاً ماندگاری ما بستگی به آب دارد.»

آگاه گفت: «از آنجایی که هزینه‌هایمان درحال افزایش است، هرکسی که برداشت خوبی نداشته‌باشد محکوم به ورشکستگی و از بین رفتن است. ما در سطح هکتار حدود ۴۰۰، ۵۰۰ کیلو برداشت می‌کنیم، اما آمریکایی‌ها ۳ تا ۳،۵ تن پسته خشک از هر هکتار برداشت می‌کنند. درحالی که ما در سال گذشته با ۴۷ درصد افزایش نرخ هزینه‌های کارگری و سایر نهاده‌ها روبه‌رو بوده‌ایم.»

در پایان، کارگر راجع به پتانسیل مصرف مغز پسته ایران اظهار داشت: «ما دوشکل مغز داریم، مغز صنعتی و مغز غیرصنعتی. مغزی که در ایران تولید می‌شود امکان رقابت کردن را دارد، البته زیرساخت‌هایی برای اینکار نیاز است و تولید هم باید درست شود. باغداران باید توجه کنند مغزی که درون خشک‌کن می‌رود به همان سرنوشت مغز آمریکایی دچار خواهدشد.»

کارگر درباره راهکار عقد قراردادهای طولانی مدت پیشنهاددادد: «باید در این زمینه کشاورزان با صادرکنندگان همراهی داشته‌باشند. برای اینکه بتوانیم قراردادهای طولانی مدت داشته‌باشیم باید بیش از ۶۰ درصد از حجم صادرات در اختیار چند شرکت باشد. قبلاً شرکت‌های حق‌العمل‌کاری مثل مرحوم آقای نخعی در کرمان بودند و پسته را می‌خریدند و به‌صورت عمده به صادرکننده می‌دادند که آنها هم دارند از بازار بیرون می‌روند. البته باغداران تقصیری ندارند و به‌دلیل نوسانات نرخ ارز جلوی عرضه آنها گرفته می‌شود. این عرضه قطره چکانی باعث می‌شود صادرکننده هم نتواند کاری کند.»

پرسش و پاسخ

پرسش و پاسخ‌های نشست تخصصی اولین روز گردهمایی

عسگر اولادی در پاسخ به اینکه چه توصیه‌ای به صادرکنندگان دارد گفت: «کسی که تصمیم دارد در بازار جهانی مطرح باشد باید در دو زمینه کار کند؛ زمینه اول آماده شدن برای سلامت پسته، بدین شکل که در واحد تولیدی خود افلاتوکسین را کنترل کند و پسته با حد مجاز باقیمانده سموم صادر کند و دوم اینکه باید برای حذف مواد خارجی داخل پسته تلاش کند.» عسکر اولادی درباره عقد قراردادهای حجیم و طولانی مدت گفت: «به‌دلیل ساختار سیستم خرده‌مالکی ما نمی‌توانیم قرارداد بلندمدت ببندیم. از طرفی، برخلاف آمریکا سیستم بانکی کشور حامی صادرکننده نیست. فرق ما با آمریکایی‌ها همین چالش هاست که بانک‌های آنها وام با بهره ۲ یا ۳ درصد در اختیار صادرکننده قرار می‌دهند و اینجا با التماس وام با بهره ۱۸ درصد به صادرکننده می‌دهند. از طرف دیگر، باغدار بزرگ هم نداریم که با ما قرارداد طولانی‌مدت امضا کند.» در ادامه ادیب در مورد توسعه باغ‌یزی اظهار داشت: «باغدارانی که می‌خواهند باغ‌یزی جدید داشته‌باشند باید حداقل‌های استاندارد احداث باغ مثل در نظر داشتن اقلیم مناسب و نوع پایه و پیوند را برای کاشت پسته مدنظر قراردهند. در مرحله بعد مدیریت آب مهم است، اینکه نسبت آب به زمین رعایت شود.» ادیب درباره راهکارهای پیش روی باغات قدیمی که با مشکل آب برخورد کرده‌اند بیان داشت: «اولین اقدام این است که باغدار ببیند آیا می‌تواند سیستم آبیاری را ارتقا دهد و یا اینکه می‌تواند بهره‌وری استفاده از آب را افزایش دهد. اگر نمی‌تواند، باید به دنبال خرید آب و انتقال آب باشد تا محصول باکیفیتی تولید کند. او افزود اگر نتوانستیم این اقدامات را انجام دهیم مجبور هستیم که مقداری از باغات را خشک کنیم تا بتوانیم آب را مدیریت کنیم. درصورتی که نتوان مشکل آب را مدیریت کرد، ناچار به واگذاری آب خواهیم بود.» بهروز آگاه در پاسخ به چگونگی مبارزه با آفات گفت: «ما کشاورزانی مثل آقای رضا فلاح در منطقه نوق رفسنجان داریم که از هر هکتار ۵ تن پسته خشک برداشت می‌کند که از متوسط برداشت کشاورزان آمریکایی بالاتر است. کشاورزان باید سراغ این افراد بروند و از آنها راهنمایی بگیرند.»